03/04/2024

Η ηθική τελείωση κατά τον Άγιο Γρηγόριο Παλαμά – Του Αρχιμανδρίτη Θεοφίλου Λεμοντζή

/ Γνώμες

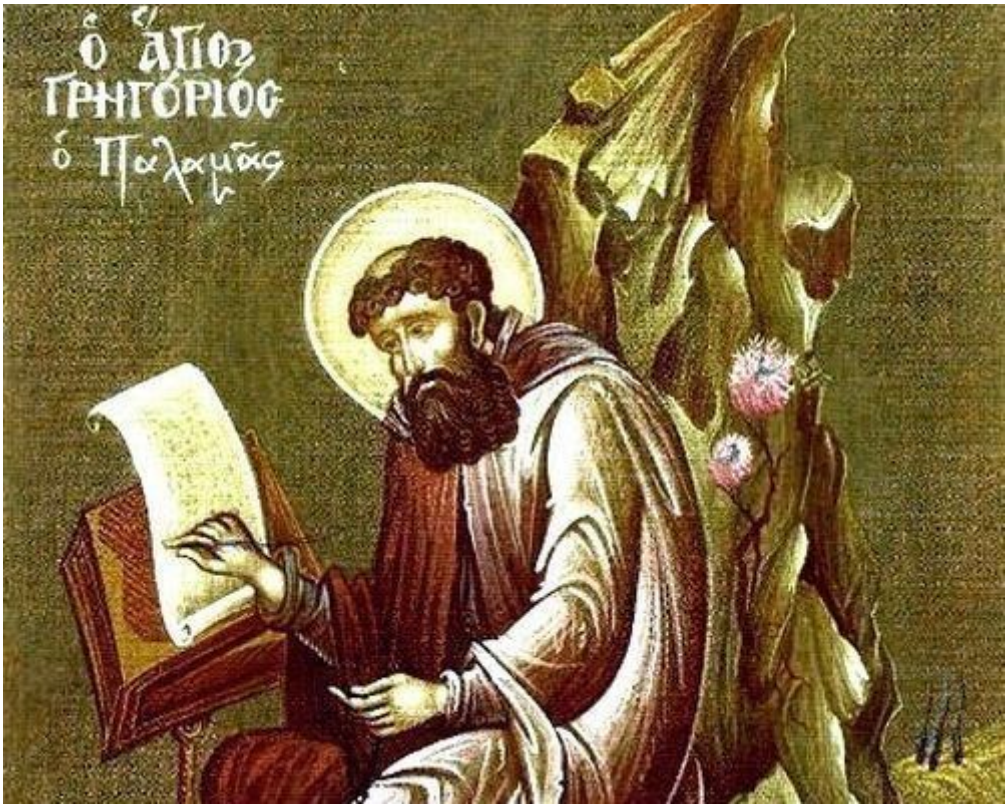

(Προηγούμενη δημοσίευση: http://www.pemptousia.gr/?p=395920)

Ακόμη και μετά την κοίμησή του Αγίου η χάρις του αγίου Πνεύματος παραμένει στις ψυχές, στα σώματα, στους τάφους και στις άγιες εικόνες τους[1]. Εφόσον ο Άγιος μετέχει της χάριτος του Θεού κατά συνέπεια μέτοχοι χάριτος γίνονται και οι εικόνες τους[2].Εφόσον η εικόνα φέρει τη Θεία Χάρη και την αγιότητα του εικονιζόμενου πρωτοτύπου είναι δυνατό να μετέχεται από τους πιστούς που την προσκυνούν και να τους αγιάζει[3].

- Γράφει ο Αρχιμ. Θεόφιλος Λεμοντζής, Δρ. Θεολογίας

Η παρουσία της άκτιστης Χάρης του παναγίου Πνεύματος στα πρωτότυπα εικονιζόμενα πρόσωπα και κατά συνέπεια στις εικόνες τους ερμηνεύει τον αγιασμό

και τις θαυματουργίες των εικόνων. Τα θαύματα που γίνονται μέσω των ιερών εικόνων επιβεβαιώνουν τη σχέση των εικόνων με τα εικονιζόμενα πρόσωπα, αφού, όπως επισημαίνουν οι Πατέρες της Ζ’ οικουμενικής Συνόδου, «διά τῶν ἁγίων εἰκόνων φαίνονται οἱ ἅγιοι θαυματουργοῦντες». Αυτός που ενεργεί το θαύμα είναι πάντοτε ο Θεός, ανεξάρτητα αν το αίτημα απευθύνεται άμεσα ή έμμεσα σ’ αυτόν. Ο Θεός δηλαδή αποδέχεται το αίτημα των πιστών και όταν οι πιστοί απευθύνονται σ’ αυτόν μέσω των αγίων Του[4]. Τα θαύματα των εικόνων λοιπόν συνδέονται άμεσα με τα εικονιζόμενα πρόσωπα, τα οποία όμως οφείλουν τη θαυματουργική δύναμή τους στη Χάρη του Θεού.

Ο άγιος Γρηγόριος ο Παλαμάς λέγει ότι η Θεία Χάρη, δεν εγκαταλείπει τα σώματά των Αγίων μετά το βιολογικό τους θάνατο[5]. Έτσι κατανοείται και η θαυματουργική δύναμη των λειψάνων των Αγίων[6] διότι είναι φορείς των ακτίστων θείων Ενεργειών, της Θείας Χάριτος. Προσκυνώντας και ασπαζόμενοι τα άγια λείψανα, μεταλαμβάνουμε της Θείας Χάριτος που έχουν αυτά. Αυτή η άκτιστη ενέργεια του Θεού, η Θεία Χάρις, γίνεται αντιληπτή πολλές φορές από τους πιστούς και ως ευωδία αλλά και δια των θαυμάτων που ενεργούνται δια των αγίων λειψάνων και των εικόνων. Εφόσον από τη φύση του προσκυνητός είναι μόνο ο αΐδιος και άκτιστος Θεός, οι Άγιοι, είναι προσκυνητοί και τιμώνται όχι καθεαυτοί αλλά μόνον ως μέτοχοι της άκτιστης Θείας Χάρης[7].

Το δεύτερο σημαντικό στοιχείο που μας υπενθυμίζει ο άγιος Γρηγόριος ο Παλαμάς επισημαίνοντας τη μεγάλη αλήθεια διάκριση Ουσίας και Ενέργειας στο Θεό είναι ότι η χριστιανική ζωή δεν είναι ηθικισμός, δηλαδή η τήρηση κάποιων κανόνων, όπως στις άλλες θρησκείες, αλλά μετοχή στην αγιαστική και θεοποιό άκτιστη Ενέργεια του Θεού, δηλαδή στη Θεία Χάρη.

Ο πρωταρχικός σκοπός της ύπαρξής μας είναι να γίνουμε “θείας κοινωνοὶ φύσεως”(Β΄Πετρ.1,4), δηλαδή η θέωση και ο αγιασμός, μετέχοντας στην άκτιστη Ενέργεια και τη δόξα του Ιησού Χριστού που αποκαλύφθηκε στη Μεταμόρφωση (Ματθ.17,2). Πώς όμως είναι δυνατόν να πραγματοποιηθεί αυτό; Αν και είμαστε άνθρωποι και δεν μπορούμε ταυτιστούμε με την Ουσία του Θεού, εν τούτοις έχουμε τη δυνατότατα να μετέχουμε στη θεοποιό Ενέργειά Του, στη Θεία Χάρη Του. Εδώ είναι ακριβώς και το σημαντικό στοιχείο που εκφράζει αυτή η μεγάλη αλήθεια που υπερασπίστηκε ο άγιος Γρηγόριος, δηλαδή η διάκριση Ουσίας και Ενέργειας στο Θεό. Για να το κατανοήσουμε μπορούμε πάλι να επικαλεστούμε το παράδειγμα του ήλιου. Αν και δεν είναι δυνατόν να ταυτιστούμε με την ουσία του ήλιου διότι θα κατακαούμε, όμως στέλνει τις ακτίνες του και μετέχουμε στις ενέργειες του, που είναι το φως και η θερμότητά του και ως αποτέλεσμα φωτιζόμεθα και θερμαινόμεθα. Κατά παρόμοιο τρόπο, μετέχουμε στη θεοποιό

άκτιστη Ενέργεια, στη Θεία Χάρη και αγιαζόμεθα. Οι μαθητές Του έγιναν μέτοχοι και κοινωνοί αυτής της Θείας Χάρης στο όρος Θαβώρ, στο άκτιστο Φως της Θεότητος.

Απαραίτητη προϋπόθεση όμως για να επιτευχθεί αυτό είναι η δική μας συγκατάθεση, να βαδίσουμε την οδό της ασκήσεως και της τηρήσεως των εντολών ώστε να γίνουμε δεκτικοί της Θείας Χάρης[8]. Οφείλουμε να αρνηθούμε το Διάβολο και τα έργα του. Εμείς το μόνο που προσφέρουμε είναι η στροφή της θελήσεως μας προς το Θεό δια της φιλοπονίας και της αντίστασης στις προσβολές του Διαβόλου, ως έμπρακτη απόδειξη της χριστιανικής ιδιότητος[9] κάτι το οποίο προκαλεί την επέμβαση της Θείας Χάρης η οποία κατεργάζεται τη σωτηρία μας ως δωρεά της Θείας αγάπης[10] και μας κάνει τέκνα Θεού, "οἳ οὐκ ἐξ αἱμάτων, ἀλλ' ἐκ Θεοῦ ἐγεννήθησαν" (Ιω.1,13) [11].

Η ηθική τελείωση δεν συνίσταται σε ένα είδος ηθικής ευδαιμονίας όπως έπρατταν οι Φαρισαίοι. Δεν μπορεί ο άνθρωπος να σώσει τον εαυτόν του προσφέροντας στον Θεόν πίστη και έργα, σαν ο Θεός να δέχεται δωροδοκίες. Δεν είναι συναλλαγή με το Θεό η σωτηρία, όπως αναφέρει ο αείμνηστος π. Ιωάννης Ρωμανίδης[12], αλλά αποβλέπει στην επίτευξη της ανιδιοτελούς αγάπης, διότι ο Θεός είναι η αυτούσιος Αυτοαγάπη (Α΄Ιω.4,7)[13].

Ο άνθρωπος δημιουργήθηκε από το Θεό για να γίνει τέλειος όπως ο Θεός, δηλαδή να αγαπά το Θεό και τον πλησίον του ανιδιοτελώς όπως αγαπά ο Θεός τον κόσμο (Α΄Ιω.4,7-11). Αυτή είναι η κατά φύσιν κατάσταση του ανθρώπου. Εξαιτίας όμως του φόβου του θανάτου, ο άνθρωπος ζει μέσα στην φιλαυτία, τη λατρεία του εγώ, την εμπαθή προσκόλληση στα υλικά αγαθά, στην υπερηφάνια[14]. Ο άνθρωπος καθίσταται ατομιστής. Αναζητεί την ευχαρίστηση στα πλούτη, τη δόξα και τις σωματικές απολαύσεις. Αγαπά τους αγαπώντες αυτόν και μισεί τους μισούντας αυτόν. Ενδέχεται να ενθουσιάζεται από κάποιες αόριστες ιδεολογικές αρχές περί αγάπης, να κάνει αγώνα και επαναστάσεις για τους κατατρεγμένους της γης, ενώ ταυτόχρονα μέσα στην ψυχή του να φωλιάζει μίσος για τον διπλανό του, τον γείτονα του, τον συνεργάτη του.

Υποσημειώσεις:

[1]Βλ.ο.π., Λόγος 1, PG 94, 1249CD.

[2]Βλ.ο.π.,Λόγος 1,PG 94, 1264B.

[3]Βλ. αναλυτικά, Δ. Τσελεγγίδη,«Η χαρισματική παρουσία του πρωτοτύπου στην εικόνα του κατά την εικονολογία της Εκκλησίας», στο Οικοδομή και Μαρτυρία – Έκφρασις αγάπης και τιμής εις τον Σεβασμιώτατον Μητροπολίτην Σερβίων και

Κοζάνης Διονύσιον, (Β’ Τιμητικός Τόμος), Κοζάνη 1992, σελ. 405 – 420.

[4]Βλ. Αγίου Ιωάννου Δαμασκηνού, Προς τους διαβάλλοντας τας αγίας εικόνας, Λόγος 3, PG 94, 1352CD.

[5]Βλ.Δεκάλογος τῆς κατά Χριστόν νομοθεσίας, PG 150, 1093A.

[6]Αρχιμ. Θεοφίλου Λεμοντζή, Η θεραπεία του κόσμου. Η Ορθόδοξη Θεολογία απέναντι στις σύγχρονες προκλήσεις, Θεσσαλονίκη 2004,σελ. 152.

[7]Αγίου Ιωάννου Δαμασκηνού, Προς τους διαβάλλοντας τας αγίας εικόνας, Λόγος 3,PG 94, 1352C

[8] Βλ.σχ. Αρχιμ. Θεοφίλου Λεμοντζή, Αμαρτία: Ενοχή ή πένθος; Θεσσαλονίκη 2011,σελ.154εξ.

[9]Γέρων Ιωσήφ Βατοπαιδινός, Το αληθινό νόημα του Πάσχα, στο https://www.pemptousia.gr/2020/04/to-alithino-noima-tou-pascha/
[10] Ἁγίου Ιωάννου Χρυσοστόμου, Ὑπόμνημα εἰς τήν πρός Κορινθίους δευτέραν ἐπιστολήν, PG 61,467.

[11]Βλ.Αρχιμ. Θεοφίλου Λεμοντζή, Αμαρτία: Ενοχή ή πένθος; ο.π.,σελ.80,163.

[12] Βλ., Το προπατορικόν αμάρτημα, ο.π., σελ. 118.

[13] Λέγει ο άγιος Νικόλαος Καβάσιλας: «τῶν τέκνων δέ ἡ τελεία ἀγάπη, ἧς ἅπας ἀπελλήλαται φόβος. Οὔτε γάρ μισθῶν ἀποτυχίαν,οὔτε πληγάς ἔστι δεδιέναι τῶν εκείνως ἐρώντα· τό μέν γάρ δούλων, ἐκείνο δέ μισθωτῶν· τό δ’ οὕτω καθαρῶς φιλεῖν μόνων γίνεται τῶν υἱῶν».Βλ. Περί τῆς ἐν Χριστῷ ζωῆς 7, PG 150, 720D.

[14]Όπως λέγει ο άγιος Ιωάννης ο Χρυσόστομος, «ὁ τόν θάνατον δεδοικώς, δοῦλος ἐστι, καί πάντα ὑφίσταται ὑπέρ τοῦ μή ἀποθανεῖν».Βλ. Ὁμιλία εἰς τήν πρός Ἑβραίους, PG 63, 41.

(Συνεχίζεται)

Πηγή: pemptousia.gr